

## Εισαγωγή

### στα παράδοξα του περάσματος

Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ornicar* ?, n° 12/13, Δεκέμβριος 1977.

Περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Ζακ-Αλέν Μιλλέρ, «Comment finissent les analyses. Les paradoxes de passe » NAVARIN EDITEUR, Paris, 2022, p. 21-29.

Μετάφραση Έλφη Κιλλαχίδου Lefevre

### Δέκα χρόνια

Δέκα χρόνια αρκούν για να εκτιμηθεί σε σχέση με τα επακόλουθά της η «Πρόταση της 9ης Οκτωβρίου 1967 για τον ψυχαναλυτή της Σχολής ». Εξάλλου, μία συγκίνηση, η οποία διαπιστώνεται στην εν λόγω Σχολή στο θέμα του περάσματος, και είναι αρκετά έντονη ώστε να δικαιολογεί τη σύγκλιση γενικής συνέλευσης, το επιβάλλει.

Μήπως δηλώνει ανυπομονησία το εγχείρημα αυτής της εξέτασης ; Σίγουρα, η ανυπομονησία αποτελεί σφάλμα για τον αναλυτή, όταν, στο πλαίσιο της θεραπείας, εναπόκειται σε αυτόν να παραμείνει σε αναμονή. Υπάρχει όμως λόγος αναβολής όταν πρόκειται για μία εμπειρία της οποίας ο Λακάν ήθελε τόσο πολύ να επιταχύνει τον ρυθμό ώστε είχε προτείνει αρχικά -ένα κείμενο το πιστοποιεί- την ανανέωση της επιτροπής της κάθε έξι μήνες, και με κλήρο, *έως ότου επαρκή προς δημοσίευση αποτελέσματα επιτρέπουν ενδεχομένως την αναδιαμόρφωση ή παράταση της θητείας της.*<sup>1</sup>

Δεν θα χρησιμοποιήσω περιστροφές προκειμένου να πω ότι σε σχέση με αυτή την επιτροπή, η υπόσχεση του κειμένου « Πρόταση ... » δεν τηρήθηκε. Η «Πρόταση...» ορίζει ξεκάθαρα ότι *συνεπάγεται μία συσσώρευση εμπειρίας, την συλλογή της και την επεξεργασία της, μία σειριακή διευθέτηση (sériation) των*

---

<sup>1</sup> Η «Πρώτη εκδοχή για την “ Πρόταση της 9ης Οκτωβρίου 1967 για τον ψυχαναλυτή της Σχολής ”», διαβάστηκε από τον Λακάν μπροστά στους αναλυτές ( ΑΕ και ΑΜΕ) της Φρουδικής Σχολής Παρισιού, δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Analytica*, n° 8, Απρίλιος 1978, σσ. 3-26. Δημοσιεύτηκε ως επίμετρο στα *Άλλα γραπτά*, *Autres écrits*, Paris, Seuil, 2001, p. 575-591. Η τελική εκδοχή βρίσκεται στις σσ. 243-259.

Στμ. Ακολουθώντας το πρωτότυπο στο εξής η αναφορά σε αυτό το κείμενο θα γράφεται ως «Πρόταση...», κατά το «Proposition ... » του πρωτότυπου.

διακυμάνσεων της, μία αξιολόγηση των διαβαθμίσεων της [...]. Τα αποτελέσματα της πρέπει να κοινοποιούνται.

Τίποτα από όλα αυτά δεν έγινε. Τέτοιου θεωρητικού υπόβαθρου εργασία δεν υπάρχει – τουλάχιστον, κάτι τέτοιο δεν δηλώθηκε. Εντούτοις, πραγματοποιήθηκε μία επιλογή, η οποία δεν μπορεί παρά να μοιάζει αυθαίρετη. Εξ ου και αυτό το οποίο καταγγέλλεται ως σιωπή, που σήμερα γίνεται εκκωφαντική.

Μιλώ για ένα γεγονός. Δεν υπάρχουν διαφωνίες επ' αυτού. Και τίποτε δεν το αποδεικνύει καλύτερα από το εξής : πρέπει να επανέλθουμε στο κείμενο του Λακάν παρόλο που η βιβλιογραφία για το πέρασμα δεν είναι ανύπαρκτη, αλλά πενιχρή.

Είναι γεγονός – το πέρασμα δεν προκάλεσε άλλες επεξεργασίες εκτός από εκείνη που οδήγησε στην εγκαθίδρυση του. Μπορώ να φανταστώ πολλούς τρόπους παραγνώρισης αυτού του γεγονότος και καταρχάς με επιχειρήματα βγαλμένα από τα Σεμινάρια του ίδιου του Λακάν. Γιατί όχι ; Η υπόσχεση βέβαια δεν ήταν ακριβώς αυτή – αυτό που αναμενόταν ήταν μια επιλογή με θεωρητικό υπόβαθρο, και δεν βλέπω γιατί θα έπρεπε να συγκαλύψουμε εδώ μία απογοήτευση.

Η εν λόγω απογοήτευση αποσκοπεί άραγε στο να τελειώνουμε με το πέρασμα, έτσι όπως η επιθυμία αφήνει να διαφαίνεται ; Η Φροϋδική Σχολή του Παρισιού βρίσκεται στη στιγμή του *συμπεράσματος* ; Ή διανύει ένα *χρόνο κατανόησης*, ο οποίος διαρκεί περισσότερο από όσο προβλεπόταν ; Και τί είναι αυτό που διαφεύγει της σύλληψης εδώ ;

Είναι ακριβώς αυτό που πρόκειται να εξετάσουμε, χωρίς να κωλύμαστε από την προκατάληψη η οποία θα ήθελε το θέμα του περάσματος να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα αυτών που βρίσκονται στη θέση του περάτη (*passeurs*), αυτού που κάνει το πέρασμα (*passant* ) και των κριτών του περάσματος (*juges de la passe*). Το πέρασμα, πράγματι, διαφοροποιεί την έννοια της ψυχαναλυτικής διαδικασίας. Πρόκειται για μια *απειροελάχιστη αλλαγή*, λέει ο Λακάν στο « Λόγο στην Φροϋδική Σχολή Παρισιού », <sup>2</sup> η οποία όμως μεταβάλλει το *αίτημα της ανάλυσης σε στόχο εκπαίδευσης (formation)*.

Ένα τίποτα είναι αρκετό για να δοθεί δυνατότητα.

---

<sup>2</sup> Lacan J., « Discours à l'École freudienne de Paris », *Autres écrits*, op. cit., p. 276.

Στμ. Ακολουθώντας το πρωτότυπο, στο εξής η αναφορά σε αυτό το κείμενο θα γράφεται ως «Λόγος...».

## Το διπλό πέρασμα

Τί είναι το πέρασμα ; Πρώτα από όλα προτείνεται ως μία πρωτότυπη διαδικασία. Δεν είναι φροϋδική θέσπιση με την έννοια που είναι η ψυχαναλυτική διάταξη. Το πέρασμα δεν είναι καθιερωμένο από καμία παράδοση. *Πέρασμα (passe)*, αυτός που κάνει το πέρασμα (*passant*), περάτης (*passeur*), επιτροπή έγκρισης (*jury d'agrément*), όλοι αυτοί οι όροι αποτελούν επινόηση του Λακάν.

Εδώ επιβάλλεται ένας διαχωρισμός προκειμένου να μην χαθούμε σε συζητήσεις. Το πέρασμα είναι πράγματι διπλό.

Αμφισβητούμε εύκολα την διαδικασία του περάσματος, η οποία περιλαμβάνει μία επιτροπή που παρέχει μια αναγόρευση. Παραβλέπουμε όμως να θέσουμε προς συζήτηση την ύπαρξη, στην εξελικτική διάρκεια των αναλύσεων, της *στιγμής* του περάσματος.

Ο Λακάν, όμως, δεν επινόησε την διαδικασία του περάσματος παρά με βάση την ανάδυση αυτής της στιγμής, η οποία δεν είχε εντοπισθεί ποτέ προηγουμένως. Το ότι αυτή η συμφωνία (τουλάχιστον έμμεση) ως προς τη στιγμή συνυπάρχει με την αμφισβήτηση της διαδικασίας δεν αποτελεί το μικρότερο παράδοξο του περάσματος. Και δεν υψώνεται η παραμικρή φωνή προκειμένου να εκφέρει απλά : *Μα το πέρασμα δεν υπάρχει !*

Η διατύπωση αυτών των δύο ερωτήσεων είναι λοιπόν αναπόφευκτη : τί ακριβώς είναι η στιγμή του περάσματος ; η ομώνυμη διαδικασία αρμόζει ή όχι στη δομή αυτής της στιγμής ;

Ο Λακάν θεώρησε τα πράγματα κατ' αυτόν τον τρόπο : υπάρχει η στιγμή του περάσματος, στιγμή συμπερασματική και επιλυτική μιας ψυχανάλυσης· η πρόταση *την ενισχύει με μια συναίνεση σε μία εξέταση*<sup>3</sup>. Και βρίσκω επίσης προς υπογράμμιση αυτήν την ίδια λέξη στο « Λόγος στη Φροϋδική σχολή Παρισιού », όταν ο Λακάν λέει ότι *κάνει να αναδυθεί το πέρασμα ενισχύοντάς το μέσω του σασπένς που εισάγει η αμφισβήτηση του όσον αφορά τους σκοπούς της εξέτασης*.

---

<sup>3</sup> Lacan J., « Adresse du jury d'accueil à l'assemblée avant son vote, le 25 janvier 1969 », Scilicet, n° 2/3, republié sous le titre « Adresse à l'École », *Autres écrits*, op. cit., p. 293-295. Στμ. Ακολουθώντας το πρωτότυπο, στο εξής η αναφορά σε αυτό το κείμενο θα γράφεται ως « Adresse... ».

Συμπεραίνω ότι υπάρχει πέρασμα απλό και πέρασμα διπλό. Αλλά το πέρασμα ως *απλό* δεν θα μπορούσε να διακριθεί σαν τέτοιο χωρίς τον *αναδιπλασιασμό* του. Και αυτός είναι ο λόγος που δεν υπάρχει παρά ένα (πέρασμα) αλλά αναδιπλασιασμένο, εφόσον δεν συντελείται παρά με ανάδρομη δράση.

Το πέρασμα 2 έχει να κάνει με την εμπειρία του περάσματος 1, αλλά αποτελεί από μόνο του μια εμπειρία και τείνει να συγχέεται με το πρώτο.

Ο μη διαχωρισμός ανάμεσα στα δύο περάσματα αποτελεί πηγή λαθών, εφόσον δεν υπάρχει υποχρέωση της εξέτασης του περάσματος 1. Δεν ορίζεται πουθενά ότι θα πρέπει να πιστοποιείται η αυθεντικότητα κάθε τέλους ανάλυσης. Επαφίεται στον ψυχαναλύμενο (psychanalysant) να πει αν θα υποβληθεί στην δοκιμασία. Το πέρασμα 2 διατηρεί τον χαρακτήρα μιας πρότασης. Δεν επιβάλλεται πουθενά ως καθήκον, προσφέρεται σαν ένα ρίσκο. Προϋποθέτει ότι έχουμε εμπιστοσύνη στη θεωρία του περάσματος, στους περάτες, στην επιτροπή, στον Λακάν, στη Σχολή, στο πνεύμα της ψυχανάλυσης (« Adresse... »)

Η « Πρόταση... » επιτρέπει την δυσπιστία, επιτρέπει να αρκεστούμε στο πέρασμα 1, καθιστά όμως ελκυστικό το πέρασμα 2.

### **Λακάν εναντίον Λακάν**

Σε αυτό εδώ το σημείο είναι που ο Λακάν αντιπαρατίθεται στον Λακάν.

Δεν είναι άραγε εκείνος που δηλώνει ότι μια ανάλυση εγκαθιδρύεται με ένα υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει και τελειώνει με την πτώση του, από την οποία αναδύεται ένας αναλυτής που δεν εξουσιοδοτείται παρά από τον εαυτό του;

Και ιδού τώρα αυτό το φθινόπωρο προτείνεται μια εξέταση, ένας τίτλος, ένας βαθμός ! Γιατί όχι και η λεγεώνα της τιμής ! Προς τί αυτά τα χαϊμαλιά ;

Εξ ου το παράδοξο κατά το οποίο ο Λακάν, ενώ θεωρητικοποιεί την ανάλυση σαν *μετάβαση του υποκειμένου που υποτίθεται ότι γνωρίζει*, ταυτόχρονα, στέφει την όλη εμπειρία με μια *δοκιμασία ικανότητας*. Η στιγμή του περάσματος επικυρώνει το τέλος του υποκειμένου που υποτίθεται ότι γνωρίζει. Η διαδικασία του περάσματος το αναδεικνύει, το μεταβιβάζει στη Σχολή, ενδεχομένως στον ιδρυτή της, και το διαιωνίζει μέσα από τον αναλυτή. Το πέρασμα 1 και το πέρασμα 2 βρίσκονται λοιπόν σε αντινομία.

Ποια λύση προτείνεται σε αυτό το παράδοξο ; Η πιο απλή είναι να το αγνοήσουμε : οικειοποιούμαστε τον όρο *υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει* προκειμένου, όπως εξυπακούεται, να θεωρητικοποιήσουμε αναφορικά με τη θεραπεία, και επιχειρούμε να στρέψουμε το κοινό ενάντια στη διαδικασία του περάσματος. Με περισσότερη ειλικρίνεια θα λέγαμε ότι διχάζουμε τον Λακάν : υπάρχουν δύο, ο ένας προοδευτικός και ο άλλος αντιδραστικός.

Όπως και να έχουν τα πράγματα, το συμπέρασμα είναι ότι επικαλούμαστε τον Λακάν εναντίον του ίδιου του εαυτού.

Πολύ ωραία, είναι κάτι που μπορεί να γίνει κατανοητό. Αλλά πώς διάβλε ο Λακάν κατορθώνει να διατυπώσει σαν ένα σύνολο, μια θεωρία τόσο φανερά αντιφατική; Και γιατί φροντίζει να αναδείξει τον αντιεξουσιαστικό χαρακτήρα του τέλους της ανάλυσης, εάν πρόκειται να εγκαταστήσει μια τυραννική διαδικασία ; Ιδού τί δεν αναρωτιόμαστε.

Η άλλη οδός συνίσταται στο να υποθέσουμε ότι ο Λακάν δεν φθάνει ως εκεί και ότι η διαδικασία δεν είναι αντινομική, αλλά αυτή η οποία αρμόζει στη δομή της στιγμής του περάσματος.

Πριν δοκιμάσουμε αυτήν την οδό, ας παρατηρήσουμε αμέσως ότι η πρώτη οδός οδηγεί με απόλυτη αυστηρότητα στην θεώρηση ότι μόνο οι «θεραπευτικές» αναλύσεις μπορεί να περατωθούν, εφόσον οι «διδασκτικές» αναδεικνύουν το υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει στο πλαίσιο της μεταβίβασης και της ταύτισης με τον αναλυτή-πρότυπο. Δεν είναι σαν να παραδεχόμαστε ότι το παράδοξο δεν είναι αυτό που νομίζουμε, αλλά συνδέεται με την υιοθεσία της θέσης του ψυχαναλυτή από έναν ψυχαναλυόμενο (psychanalysant) ;

Η διαδοχή (la relève) του υποκειμένου που υποτίθεται ότι γνωρίζει δεν λαμβάνει χώρα λόγω της διαδικασίας του περάσματος. Συντελείται όταν ένα υποκείμενο, το οποίο είχε την εμπειρία μιας ανάλυσης μέχρι εκεί που συλλαμβάνει αυτό στο οποίο (η ανάλυση) ανάγει τον αναλυτή, γίνεται ο *αχυράνθρωπος του υποκειμένου που υποτίθεται ότι γνωρίζει* (« Λόγος ... ») Προς τί ετούτη η αφοσίωση σε αυτό το σκιάχτρο ; Η ανάλυση είναι μια καριέρα που θα περιμέναμε να ασπαστεί ο αναλυόμενος (analysant) ; Αυτή η επιλογή δεν θα συνηγορούσε εναντίον της περάτωσης της ανάλυσης του ; Κατ' αυτόν τον τρόπο το παράδοξο μετατοπίζεται.

Και οι δύο οδοί για την επίλυσή του διατυπώνονται πλέον ως εξής :

- ή η ψυχανάλυση είναι απλά και ξεκάθαρα ένα επάγγελμα· το υιοθετούμε μετά από μία ανάλυση επειδή έχουμε διαπιστώσει τα θεραπευτικά οφέλη τα οποία θα παρείχε ενδεχομένως στους νευρωτικούς· πρέπει βέβαια να είμαστε ικανοί να το ασκήσουμε, αλλά εδώ πρόκειται για μια κοσμική απόφαση, θέλω να πω ότι ανταποκρίνεται σε μια υποχρέωση κατά την οποία το υποκείμενο εργάζεται προκειμένου να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του δικού του *είναι-στον-κόσμο*· το να γίνει κάποιος αναλυτής είναι της βαθμίδας αυτού το οποίο ο Σάμιουελ Τζόνσον, στον Ράσελλας του, ονομάζει *choice of a life*·

- ή διακυβεύεται μία άλλη διάσταση, που δεν συνίσταται σε επιλογή, αλλά σε στροφή από τη θέση του αναλυόμενου (analysant) στη θέση του αναλυτή, η οποία (στροφή) συνεπάγεται, *άρθρωση, πέρασμα, βήμα* - παράδοξο ίσως, αλλά δομημένο.

Η πρώτη διάσταση υπάρχει σίγουρα. Το ζήτημα είναι να μάθουμε αν υπάρχει επίσης και η δεύτερη. Πράγμα που προϋποθέτει τη *διάκριση μεταξύ μιας ψυχαναλυτικής πράξης και της επαγγελματικής συνθήκης που την καλύπτει*, και αυτό, εφόσον γίνει αντιληπτό ότι μία ψυχανάλυση μπορεί για πρώτη φορά, μια μέρα, να διεκδικηθεί ως διδακτική χωρίς το διακύβευμα να είναι μια (επαγγελματική) εγκατάσταση. Μπορούμε κάλλιστα να αρνηθούμε την διάκριση των δύο διαστάσεων και να περιορίσουμε την πράξη στο επάγγελμα. Σε αυτήν την περίπτωση οφείλουμε να αρνηθούμε τη στιγμή του περάσματος. Και τότε, περιέργως,, οπισθοδρομούμε – τουλάχιστον για τα δεδομένα της ΦΣΠ.

Αναμφισβήτητα όταν κάποιος αναγορευθεί δεν μπορεί πλέον να περνάει απαρατήρητος. Και αυτό επειδή η θεωρία του περάσματος δεν διαχωρίζεται από τη θεωρία της πράξης, δεδομένου ότι βασίζεται στο υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει. Αυτό που ο Λακάν θέσπισε δεν γκρεμίζεται όπως φαντάζονται κάποιοι.

### **Το Μοναδικό και η πρακτική του**

Τα περισσότερα επιχειρήματα κατά του περάσματος στρέφονται επείκεινα – ένας αναλυτής άξιος αυτού του ονόματος, εκτός από την συνεδρία με τον πελάτη του, δεν θα ενδιαφερόταν για καμία αναγνώριση, θα παραιτείτο από το να βάλει υποψηφιότητα, θα περιφρονούσε τον οποιοδήποτε τίτλο και οποιαδήποτε Εταιρεία θα του ήταν απεχθής.

Αυτός ο αναλυτής επωφελείται από την πτώση του υποκειμένου που υποτίθεται ότι γνωρίζει, η οποία συντελείται για αυτόν, προκειμένου να περηφανεύεται ότι δεν πιστεύει πλέον σε τίποτε ή μάλλον ότι φέρεται κατά των

ειδώλων. Διότι δεν βλέπει πλέον παρά χειρισμούς των κατ' επίφασιν από απατεώνες. Τοιουτοτρόπως, είναι εκείνος το κατ' επίφασιν ( $S \text{ barré} \rightarrow S1$ ), ο αθώος, για τον οποίο, το να μην υπαναχωρείς από την επιθυμία σου σημαίνει ούτε Θεό ούτε κύριο, και μάλιστα χωρίς πίστη και χωρίς νόμο.

Δεν είναι ο Διογένης, εφόσον αυτός βρήκε τον άνθρωπο – τον άνθρωπο που αναλύει, στο δικό του βαρέλι που δεν είναι εκείνο του γείτονα, και από όπου βροντοφωνάζει ότι ο Αλέξανδρος περνιέται για τον ήλιο, ο Φρόνιτ για τον Πατέρα Θεό, και ο Λακάν για τον Λακάν. Εν τω μεταξύ αυτός, που έχει ανάγκη σε *tabula rasa* το υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει, φαντάζεται ότι μία ανάλυση γίνεται με δύο.

Είναι τόσο πολύ ταυτισμένος με το υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει που καν δεν το βλέπει πια και έτσι θριαμβολογεί ότι το έχει ισοπεδώσει.

Κάθε Εταιρεία είναι αντι-αναλυτική και η θεωρία του Φρόνιτ ... είναι η θεωρία του Φρόνιτ, αλλά εγώ, ο τάδε, έχω τη δική μου, και την πρακτική μου που εγγυάται για εμένα.

Θεωρητικά, η αναλυτική θέση χαρακτηρίζεται από την υστερική ερμηνεία του υποκειμένου που υποτίθεται ότι γνωρίζει. Και μεταφράζει αυτό το οποίο, στην πρακτική της θεραπείας, διαφαίνεται ως ταύτιση με τον αναλυόμενο (*analysant*), δηλαδή με το υποκείμενο του ελευθέρου συνειρμού ως αυτού που υποτίθεται ότι γνωρίζει.

Εδώ όμως, έχουμε παράδοξο, και μάλιστα διπλό, και από τα πιο παράξενα : η καινούργια ψυχαναλυτική Έπαρση δεν καταδέχεται να εξουσιοδοτηθεί από τον Λακάν, και για την ακρίβεια από την αρχή από την οποία νομίζει ότι αναγνωρίζεται, ότι δηλαδή ο αναλυτής δεν εξουσιοδοτείται παρά από τον εαυτό του.

*Κανείς δεν θα εισέλθει εδώ αν δεν εξουσιοδοτηθεί από τον εαυτόν του*, πράγμα που έχει, τουλάχιστον, την συνεκτικότητα του ψεύδομαι, με μόνη διαφορά ότι εδώ, εκείνος ο οποίος απαντάει, και εισέρχεται, βρίσκεται *παραδοξοποιημένος*, τόσο αμήχανος με τον εαυτό του όσο και ο κουρέας του Ράσελ - εκτός κι αν εκτοξεύσει ένα *απαγορεύεται η απαγόρευση* που όμως δεν τον σώζει.

Για ποια διπλοπροσωπία μπορεί άραγε να υποψιάζεται κανείς τον Λακάν όταν θεωρεί ότι μεγαλοποιεί την αυτό-εξουσιοδότηση του αναλυτή και ταυτόχρονα την αλλοτριώνει με το πέραςμα ! Δεν είναι, τελικά, πιο απλό να

αναρωτηθούμε τί είδους αυτονομία του υποκειμένου αρμόζει στην ανατροπή του;

Το *ο εαυτός μου*, του αναλυτή, δεν είναι το εγώ του μικροεισοδηματία. Ο αναλυτής δεν εξουσιοδοτείται παρά από τον εαυτό του θέλει να πει ότι δεν εξουσιοδοτείται από άλλους αναλυτές, από τους πρεσβύτερους του, ή από τους γείτονες του, ούτε από τις δημόσιες αρχές. Δεν εξουσιοδοτείται ούτε από τον ψυχαναλυόμενο (προκειμένου να ταυτιστεί με το υποκείμενο της γνώσης). Εξουσιοδοτείται από την επιθυμία του, από αυτό που είναι ο *εαυτός* του στο ασυνείδητο που δεν είναι *δικό του* παρά κατά γλωσσική κατάχρηση, εφόσον είναι κυρίως αυτή (η γλώσσα) που τον κατέχει. Εξουσιοδοτείται, κατ' αυτόν τον τρόπο, και από τον ψυχαναλυόμενο (psychanalysant) που υπήρξε ο ίδιος, καθώς και από αυτόν που έγινε με την ανάλυση, προκειμένου να εξουσιοδοτήσει έναν άλλο να προχωρήσει σύμφωνα με τους κανόνες του ψυχαναλυτικού λόγου.

Ο αναλυτής δεν εξουσιοδοτείται παρά από τον εαυτό του στον ψυχαναλυτικό λόγο – που δεν εμπεριέχει άλλο κατ' επίφασιν παρά τον ίδιο, ως αντικείμενο α. Παρόλα αυτά εντοπίζεται και σε άλλους λόγους, που δεν μπορεί να αγνοήσει και που αναλαμβάνουν να του το υπενθυμίσουν εάν το επιχειρήσει. Έχει την άδεια να αναλύεις, μικρό μου ; έχεις την *licentia docenti* (άδεια διδασκαλίας) της ψυχανάλυσης ; μουρμουρίζει και μερικές φορές βροντοφωνάζει ο κύριος. Για να δούμε, προσπαθήστε να απαντήσετε : Δεν εξουσιοδοτούμαι παρά από τον εαυτό μου, όπως ο ποιητής, ο μαθηματικός, δεν είμαι ούτε συμβολαιογράφος ούτε γιατρός.

Η κοινωνική πίεση είναι αρκετά ισχυρή ώστε να συλλογικοποιεί αυτούς που ασκούν το ίδιο επάγγελμα και να τους υποχρεώνει να εγγυώνται οι μεν για τους δε, δηλαδή να εγγυώνται για τον έναν εάν επερωτηθεί για λογαριασμό του. Ευθύνη που προϋποθέτει επιλογές και ιεραρχία <sup>4</sup>.

Η καινοτομία της « Πρότασης...» στοχεύει κατ' αρχήν την αποσύνδεση από αυτό που η ιεραρχία ονομάζει *gradus*, και που σημαίνει το ίδιο πράγμα, με τη διαφορά ότι πρόκειται για δύο : το ένα έχει να κάνει με το επάγγελμα, και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κοινωνικού σώματος· το δε άλλο αφορά την πράξη, και την διασαφήνιση του *ο εαυτός μου* που χαρακτηρίζει τον αναλυτή.

---

<sup>4</sup> « Θα πρέπει να περάσετε από κάποιες διευθυντικές λειτουργίες, για να πετύχετε μία συνετή απονομή της συλλογικής σας υπευθυνότητας. Είναι κάτι συζητήσιμο αλλά είθισται στην πολιτική· είναι αναπόφευκτο σε όλα τα γκρουπ που επιβάλουν την ειδικότητά τους στο βλέμμα του κοινωνικού σώματος. Σε αυτό το βλέμμα απαντάει ο ΑΜΕ [αναλυτής μέλος της Σχολής] » (Λακάν Ζ., « Adresse à l'École », *op.cit.*)



Αυτή η πρωτοτυπία συμπληρώνει την κατάλυση του παραδοσιακού καθεστώτος των Εταιρειών που ξεκίνησε με την « Ιδρυτική Πράξη », της ΦΣΠ, Φροϋδικής Σχολής Παρισιού. Ας ξαναδιαβάσουμε το κείμενο αντιπαραβάλλοντάς το παραδείγματος χάριν με εκείνο που φέρει τον τίτλο «Κανονισμός και εξειδίκευση της Επιτροπής εκπαίδευσης <sup>5</sup>», έργο της ίδιας τάσης, όπως γνωρίζουμε, αλλά διαφορετικού συγγραφέα – το 1949, μιλάει η επιτροπή και, το 1946, ο Λακάν εξ ονόματός του.

Στο « Κανονισμός και θεωρία ... », η ψυχαναλυτική εταιρία του Παρισιού παρουσιάζεται σαν μία *συνεχής παράδοση από καταβολής των θεμελιωδών ανακαλύψεων της ψυχανάλυσης* προκειμένου να επικυρώσει την *πρωτοκαθεδρία της σε οποιαδήποτε επίσημη θέση η οποία θα μπορούσε να ενδιαφέρει την ψυχανάλυση*. Η «Ιδρυτική Πράξη» καταγγέλλει « *παρεκκλίσεις και συμβιβασμούς και αποδέχεται ως έχοντες δικαιοδοσία εκείνοι τους οποίους εγώ ο ίδιος [ο Λακάν] εκπαίδευσα*.

Το 1949 το αίτημα ανάλυσης κατατασσόταν αμέσως ως θεραπευτικό ή διδακτικό. Και το διδακτικό αίτημα, το οποίο υπόκειτο στο καθεστώς της προϋποτιθέμενης εξουσιοδότησης, αποτελούσε από μόνο του μια υποψηφιότητα. Κατά συνέπεια, οι ψυχαναλυτές διαχωρίζονταν σε δύο κατηγορίες : τους εγγεγραμμένους, οι οποίοι πληρούσαν την συνθήκη της απαιτούμενης εκπαίδευσης και τους έχοντες τον τίτλο, *οι οποίοι ήταν ικανοί να την μεταδώσουν μέσα από τη διδακτική ψυχανάλυση*.

Είναι αυτό το οποίο καταργείται με την ΦΣΠ : *Η ψυχανάλυση καθίσταται διδακτική μέσα από τη θέληση του υποκειμένου*, εκείνοι που επιχειρούν μία διδακτική ψυχανάλυση το κάνουν με δική τους θέληση και επιλογή, με την επιφύλαξη βέβαια της αμφισβήτησης της αποφασιστικότητας τους από την ανάλυση τους. Η ιδιότητα του διδάσκοντα είναι *εκ των πραγμάτων μια δικαιοδοσία που αποκτάται από το γεγονός ότι κάναμε μία ή περισσότερες αναλύσεις που αποδείχθηκαν διδακτικές*. (« Σημείωση συνημμένη » στην « Ιδρυτική Πράξη »).

Το εύρος λοιπόν της πραγματοποιηθείσας κατάλυσης κάνει να φαίνεται *ασήμαντη* η πρόταση του περάσματος, η οποία δεν θεσπίζει κάτι καινούργιο παρά μόνο στο επίπεδο της λειτουργίας, δηλαδή δεν αλλάζει κάτι στις αρχές, *να ξέρετε ότι με διασκεδάζει η μηδαμινότητα της, η οποία διαφεύγει, και η οποία θα*

---

<sup>5</sup> Αυτό το κείμενο αναδημοσιεύτηκε με την επιμέλεια του ZAM στον τόμο *Η ψυχαναλυτική κοινότητα στη Γαλλία* (I) Το σχίσμα του 1953, Ornica ?, 7, Οκτώβριος 1976, σ.σ. 29-36.

έπρεπε να διανθίζει την ατμόσφαιρα, παρόλο που το διακύβευμα δεν είναι καθόλου μηδαμινό. («Λόγος...»)

Πράγματι, η μηδαμινότητα του περάσματος δεν πάει πιο πέρα από το να αποστασιοποιήσει λιγάκι τον υποψήφιο από την επιτροπή του χάρη στη διαμεσολάβηση που πραγματοποιούν οι περάτες.

Ποιος, εκτός του ψυχαναλυτικού λόγου, μπορεί να συλλάβει, ότι η διαμεσολάβηση είναι εδώ ζωτικής σημασίας ; Διότι το να κάνει κάποιος το πέρασμα δεν είναι τίποτα περισσότερο από το *από τον εαυτό μου*, δεν είναι παρά μια ιστορία που καίει ήδη τα χείλη εκείνου που την ακούει. *Ποιος θα δει επιτέλους*, επερωτούσε ο Λακάν, *ότι η πρόταση μου έχει για πρότυπο το μοντέλο του ευφυολογήματος, δηλαδή τον ρόλο του τρίτου προσώπου (dritte Person)*;

Και αυτό είναι που απαιτεί το πέρασμα από τον ψυχαναλυτή, να ευαρεστηθεί να πιστέψει στο ασυνείδητο για να στρατολογήσει τον εαυτό του <sup>6</sup>, να πιστέψει στο ασυνείδητο σε βαθμό που να ανάγει την μόρφωσή του στα μορφώματα του ασυνειδήτου.

\*

Για να στοιχειοθετήσουμε τα παράδοξα του περάσματος, αρμόζει να πάρουμε τα πράγματα από την αρχή, η οποία είναι η θεωρία της μεταβίβασης.

---

<sup>6</sup> « Ο ψυχαναλυτής δεν θέλει να πιστέψει στο ασυνείδητο για να προσληφθεί» (Lacan J., « Discours... », *op.cit.* p.281).



